

Eduskunnan lakivaliokunnalle

Asia: HE 100/2017 vp Hallituksen esitys eduskunnalle alkoholilain ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Lakivaliokunnan kuuleminen 16.11.2017 klo 10.00

Yleistä

Suomen Asianajajaliitto pitää ehdotettua sääntelyä pääosin asianmukaisena. Ehdotetun lain ilmeisenä tarkoituksena on selkeyttää sääntelyä ja osin vähentää erilaisista lupamenettelyistä aikaisemmin eri osapuolille syntyneitä rasitteita. Suomen Asianajajaliitto pitää myönteisenä sitä, että lainsäädäntöä pyritään saattamaan ajantasaiseksi sääntely-ympäristössä tapahtuvat muutokset huomioiden.

Seuraamusmaksu (71 §)

Ehdotus sisältää myös säännökset alkoholilain rikkomisen perusteella määrättävistä seuraamusmaksuista. Ehdotuksessa on huomioitu sanktioluontoisen seuraamusmaksun mahdollisesti aiheuttama kaksinkertainen rangaistusvastuu ja esitetty, että seuraamusmaksua ei saisi määrätä yksityishenkilölle tai oikeushenkilölle, jota epäillään samasta teosta esitutkinnassa, tai sen jälkeisissä rikosprosessin vaiheissa (3 mom). Ehdotetun 3 momentin sanamuodon tarkoitus on poistaa tilanne, jossa syntyisi kaksi päällekkäistä prosessia, joista toinen jouduttaisiin keskeyttämään kaksoisrangaistavuuden kiellon vuoksi. Ehdotettu sääntelyratkaisu on riittävä tae Euroopan ihmisoikeussopimuksen 7. lisäpöytäkirjan 4 artiklan noudattamiselle ja toteutumiselle.

Esityksen perusteluiden mukaan seuraamusmaksun käyttöalaa olisivat pääasiallisesti tuottamuksellisesta/huolimattomasta menettelystä johtuvat tilanteet, jossa huomautus ei olisi riittävä seuraamus, mutta luvan peruuttaminen olisi toisaalta liian ankara seuraamus.

Luvan peruuttaminen on elinkeinonharjoittajalle tosiasiallisilta vaikutuksiltaan hyvin ankara seuraamus. Sen vuoksi on perusteltua, että seuraamusjärjestelmä on porrastettu siten, että siihen sisältyy sanktioluontoinen maksu vaihtoehtona luvan peruuttamiselle.

Koska luvan peruuttamisen ja seuraamusmaksun välillä on seuraamusten luonteen ja vaikutuksen kannalta huomattava ero, olisi tärkeää, että lainkohdan perustelulauseissa annettaisiin mahdollisimman selkeät tulkintaohjeet siitä, millaisissa tilanteissa lainsäätäjä katsoo aiheelliseksi määrätä seuraamusmaksun luvan peruuttamisen sijaan. On selvää, etteivät perustelut voi kattaa kaikkia laissa tarkoitettuja tilanteita, mutta tulevan soveltamiskäytännön kannalta olisi hyödyllistä, jos perusteluissa olisi jokin/joitakin esimerkkejä, jotka konkreettisesti kuvaisivat sellaisia tilanteita, joihin seuraamusmaksua on tarkoitettu sovellettavan. Nyt perusteluissa on käsitelty esimerkinomaisesti laiminlyöntirikkomus, joka asettuneen soveltamisalan lievempään päähän ("huomautus ei olisi riittävä seuraamus"), mutta vakavamman menettelyn (joka lähenisi luvan peruuttamisen edellytysten rajaa) kuvausta ei sisälly perusteluihin.

Jos perusteluiden sanamuotoa tarkastellaan pelkästään legaliteettiperiaatteen ja rangaistavan käyttäytymisen kuvaamiseen liittyvän täsmällisyysvaatimuksen näkökulmasta, on nyt käytetty määritelmä mahdollisesti riittävän täsmällinen.

Käytännön lain soveltamisessa esimerkin puuttuminen ns. soveltamisalan ylärajan suhteen saattaa kuitenkin johtaa siihen, että ajatus seuraamusjärjestelmän porrastamisesta ei toteudu soveltamiskäytännössä, koska soveltaminen tulkitaan esitöiden perusteella rajoitetuksi vain lievähköihin rikkomuksiin. Tällöin seuraamusmaksusta ei muodostuisi tosiasiallista vaihtoehtoa luvan peruuttamiselle, mikä ei vastaisi sitä tarkoitusta, joka rangaistusjärjestelmän porrastamisella on.

72 § Luvan peruuttaminen

Lain ehdotetusta sanamuodosta ja esitöiden sisällöstä on pääteltävissä, että luvan peruuttaminen on tarkoitettu viimesijaiseksi seuraamukseksi. Lain tulevaa tulkintakäytäntöä selventäisi selvä lausuma siitä, että luvan peruuttaminen on seuraamus, johon tulisi turvautua vain, jos muut seuraamukset ovat selvästi riittämättömiä, tai jos niillä ei ole pystytty vaikuttamaan luvanhaltijan menettelyyn. Tällä lisäyksellä saattaisi olla vaikutus myös edellä mainitun seuraamusmaksun soveltamisalan ns. ylärajan määrittämisessä.

Luvan peruuttamisen yhteydessä ei ole käsitelty sitä, onko luvan peruuttaminen mahdollisesti sellainen sanktio, joka voisi synnyttää kaksoisrangaistuksen. Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännössä ajo-oikeuteen liittyvissä ratkaisuissa on katsottu, että oikeuden/luvan peruuttaminen ei olisi kaksoisrangaistus, mikäli se määrätään yhdessä asiakokonaisuudessa osana kokonaisseuraamusta. On vaikea ennakoida, tullaanko alkoholirikokset ja muu luvnavastainen menettely pääasiallisesti käsittelemään kokonaisuuksina, joten ongelmaa ei välttämättä voida kokonaan sivuuttaa.

Tähän kysymyksenasetteluun liittyy myös se seikka, että luvan peruuttaminen kohdistuu todennäköisesti yleisimmin luvanhaltijana olevaan oikeushenkilöön, jolloin toimintaa harjoittavaa luonnollista henkilöä ei varsinaisesti rangaista kahdesti. Verorikosten osalta vakiintunut oikeuskäytäntö on ollut *ne bis in idem* -väitteiden torjuminen, jos rangaistusvaatimus koskee luonnollisen henkilön toimia oikeushenkilön toiminnassa tapahtuneessa rikollisessa menettelyssä. Verorikosoikeudenkäyn-

neissä kaksoisrangaistavuuskysymyksiä jouduttiin käsittelemään verotusmenettelylain muuttamiseen asti riippumatta siitä, oliko veronkorotus langetettu oikeushenkilölle vai toiminnasta vastanneelle yksityishenkilölle.

Jos lain perusteluissa otettaisiin kantaa siihen, voiko luvan peruuttaminen olla este myöhemmälle rikosprosessille, saavutettaisiin todennäköisesti olennaisia prosessuaalisia säästöjä, kun oikeusohje olisi olemassa ilman, että sitä pyritäisiin luomaan oikeuskäytännöllä.

Helsingissä, 15. päivänä marraskuuta 2017
Suomen Asianajajaliitto

Tuomas Turunen
asianajaja
Helsinki